

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД09 – 4311/11.11.2021 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация за специалност код **3451202** „Търговия“ от професия код **345120** „Икономист“ от професионално направление код **345** „Администрация и управление“ съгласно приложението.

X

АКАД. НИКОЛАЙ ДЕНКОВ
Министър на образованието и науката

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СППОО	Наименование
Професионално направление	345	Администрация и управление
Професия	345120	Икономист
Специалност	3451202	Търговия

Утвърдена със Заповед № РД09 – 4311/11.11.2021 г.

София, 2021 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по специалност код **3451202 „Търговия“**, професия код **345120 „Икономист“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на трета степен по изучаваната професия „Икономист“, специалност „Търговия“.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от ЗПОО и чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

За държавен изпит за придобиване на професионална квалификация:

1. Част по теория на професията:
 - 1.1. изпитни теми с кратко описание на учебното съдържание по всяка тема;
 - 1.2. критерии за оценяване на резултатите от обучението по всяка изпитна тема;
 - 1.3. матрица на писмен тест по всяка изпитна тема;
 - 1.4. критерии и показатели за оценяване на дипломния проект и неговата защита.
2. Част по практика на професията:
 - 2.1. указание за съдържанието на индивидуалните задания;
 - 2.2. критериите за оценяване на резултатите от обучението.
3. Система за оценяване.
4. Препоръчителна литература.
5. Приложения:
 - а. изпитен билет - част по теория на професията;
 - б. индивидуално задание по практика;
 - в. указание за разработване на писмен тест;
 - г. индивидуално задание за разработване на дипломен проект;
 - д. указания за съдържанието и оформянето на дипломния проект;
 - е. рамка на рецензия на дипломен проект.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

1. Изпитни теми, критерии за оценяване на резултатите и матрица на писмен тест по всяка изпитна тема

Изпитна тема № 1: ПАЗАР. ОСНОВНИ КАТЕГОРИИ НА ПАЗАРА. ПАЗАРНИ СУБЕКТИ

Същност и класификации на пазара. Стока, пари, цена, търсене, предлагане, пазарно равновесие. Кръговрат на икономическата дейност.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 1</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира същността на пазара.	10
2. Познава основните категории на пазара.	28
3. Назовава и характеризира видовете пазари.	12
4. Анализира действието на пазарния механизъм.	18
5. Анализира причинно-следствените връзки в икономическата дейност.	32
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 1/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>I</i>	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността на пазара.	10	5			
2. Познава основните категории на пазара.	28		7		
3. Назовава и характеризира видовете пазари.	12	4	1		
4. Илюстрира действието на пазарния механизъм.	18			3	
5. Анализира причинно-следствените връзки в икономическата дейност.	32				4

Общ брой задачи:	24	9	8	3	4
Общ брой точки:	100	18	32	18	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <p>2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“</p>					

Изпитна тема № 2: ПРЕДПРИЯТИЕ

Същност, видове, функции на предприятието. Мотиви при вземане на решение за създаване на предприятие; избор на предмет на дейност, правна форма, големина и място. Основни производствени фактори.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1. Дефинира същността, видовете и функциите на предприятието.	14
2. Познава мотивите за създаване на предприятие.	8
3. Разграничава критериите за избор на предмет на дейност, правна форма и големина на предприятието.	20
4. Подбира критериите за определяне на местоположението.	24
5. Характеризира основните производствени фактори и следва основните правила и стъпки за създаване и придобиване на предприятие.	34
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 2/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността, видовете и функциите на предприятието.	14	5	1		

2. Познава мотивите за създаване на предприятие.	8		2		
3. Разграничава критериите за избор на предмет на дейност, правна форма и големина на предприятието.	20		5		
4. Подбира критериите за определяне на местоположението.	24			4	
5. Характеризира основните производствени фактори и следва основните правила и стъпки за създаване и придобиване на предприятие.	34	2	2	1	2
Общ брой задачи:	24	7	10	5	2
Общ брой точки:	100	14	40	30	16
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 3: ПЕРСОНАЛ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО И РАБОТНА ЗАПЛАТА

Състав, структура, численост и управление на персонала на предприятието. Производителност на труда – измерители и значение. Фактори, влияещи върху производителността на труда. Работна заплата – системи на заплащане. Фактори, влияещи върху работната заплата. Индивидуално договаряне на работната заплата – трудов договор.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3	Максимален брой точки
1. Познава и обяснява същността на труда и работната заплата.	10
2. Запознат е с видовете работна заплата и системите за заплащане.	12
3. Познава състава и структурата на персонала на предприятието. Прави изводи за значението на правилното формиране, развитие и поддържане на персонала за дейността на предприятието.	20
4. Разбира и борави с основните показатели за производителност на труда.	26
5. Анализира факторите, оказващи влияние при формиране на работната заплата и за повишаване производителността на труда.	32
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 3/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	2	3	4	5	6
1. Познава и обяснява същността на труда и работната заплата.	10	3	1		
2. Запознат е с видовете работна заплата и системите за заплащане.	12	2	2		
3. Познава състава и структурата на персонала на предприятието. Прави изводи за значението на правилното формиране, развитие и поддържане на персонала за дейността на предприятието.	20	2	2		1
4. Разбира и борави с основните показатели за производителност на труда.	26		2	3	
5. Анализира факторите, оказващи влияние при формиране на работната заплата и за повишаване производителността на труда.	32				4
Общ брой задачи:	22	7	7	3	5
Общ брой точки:	100	14	28	18	40
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 4: ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

Себестойност и цена. Печалба на предприятието. Производителност, ефективност и рентабилност. Същност и роля на анализа на показателите за дейността на предприятието.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на основните икономически показатели.	10
2. Познава значението на основните икономически показатели за финансовото състояние на предприятието.	8

3. Познава и анализира факторите, влияещи върху икономическите показатели.	24
4. Разкрива връзките и зависимостите между икономическите показатели.	28
5. Интерпретира основните икономически показатели за оценка на финансовото състояние и формулира изводи за дейността на предприятието.	30
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 4/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността на основните икономически показатели.	10	5			
2. Познава значението на основните икономически показатели за финансовото състояние на предприятието.	8	2	1		
3. Познава и анализира факторите, влияещи върху икономическите показатели.	24	2	1		2
4. Разкрива връзките и зависимостите между икономическите показатели.	28			2	2
5. Интерпретира основните икономически показатели за оценка на финансовото състояние и формулира изводи за дейността на предприятието.	30	2	1	1	2
Общ брой задачи:	23	11	3	3	6
Общ брой точки:	100	22	12	18	48
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <p>2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“</p> <p>4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“</p> <p>6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“</p> <p>8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“</p>					

Изпитна тема № 5: МАРКЕТИНГ. МАРКЕТИНГОВА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА

Същност и значение на маркетинга. Маркетингови концепции. Анализ на маркетинговата обкръжаваща среда и SWOT-анализ. Маркетингова информационна система. Същност, видове, роля и техники на маркетинговото проучване. Методи за набиране на информация.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5	Максимален брой точки
1. Познава същността на маркетинга и разграничава основните маркетингови концепции.	14
2. Посочва факторите на обкръжаващата среда и прави изводи и заключения за влиянието им върху предприятието.	14
3. Познава същността на маркетинговата информационна система. Различава видовете маркетингови проучвания и ги свързва с методите за набиране на информация.	30
4. Обяснява същността и илюстрира ролята на маркетинговото проучване за дейността на предприятието.	20
5. Демонстрира връзката на резултатите от маркетинговите проучвания с дейността на предприятието и прави изводи и заключения.	22
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 5/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
I	2	3	4	5	6
1. Познава същността на маркетинга и разграничава основните маркетингови концепции.	14	3	2		
2. Посочва факторите на обкръжаващата среда и прави изводи и заключения за влиянието им върху предприятието.	14	3			1
3. Познава същността на маркетинговата информационна система. Различава видовете маркетингови проучвания и ги свързва с методите за набиране на информация.	30	3	3	2	
4. Обяснява същността и илюстрира ролята на маркетинговото проучване за дейността на предприятието.	20		3		1

5. Демонстрира връзката на резултатите от маркетинговите проучвания с дейността на предприятието и прави изводи и заключения.	22			1	2
Общ брой задачи:	24	9	8	3	4
Общ брой точки:	100	18	32	18	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 6: ФОРМИ НА ОБРАБОТВАНЕ НА ПАЗАРА. МАРКЕТИНГ-МИКС

Сегментиране и избор на целеви пазар. Позициониране. Елементи на маркетинг-микса. Стокова политика – елементи, жизнен цикъл на продукта, продуктова политика, иновации. Ценова политика – предпоставки при разработване на ценови стратегии, избор на ценова стратегия. Пласментна политика – същност и задачи, канали на разпределение, фактори за избор на канал за дистрибуция. Комуникационна политика.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 6	Максимален брой точки
1. Умее да подбира критериите за сегментиране на пазара и да дава характеристика на целевия пазар.	18
2. Познава подходите за позициониране на стоката на пазара.	4
3. Описва, обяснява и интерпретира елементите на маркетинг-микса и основните продуктови, пласментни, ценови и комуникационни стратегии.	22
4. Познава и илюстрира влиянието на факторите, определящи избора на стратегия.	26
5. Прави заключения и изводи за приложението на маркетинговия инструментариум.	30
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 6/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>I</i>	2	3	4	5	6
1. Умее да подбира критериите за сегментиране на пазара и да дава характеристика на целевия пазар.	18	1			2
2. Познава подходите за позициониране на стоката на пазара.	4	2			
3. Описва елементите на маркетинг-микса и основните продукти, пласментни, ценови и комуникационни стратегии.	22	4	2	1	
4. Познава и илюстрира влиянието на факторите, определящи избора на стратегия.	26	5			2
5. Прави заключения и изводи за приложението на маркетинговия инструментариум.	30			1	3
Общ брой задачи:	23	12	2	2	7
Общ брой точки:	100	24	8	12	56
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 7: ФИНАНСИРАНЕ И ИНВЕСТИРАНЕ. БАНКОВА СИСТЕМА И ОПЕРАЦИИ НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ

Финансиране и инвестиране - същност и взаимовръзки. Източници на финансиране. Видове инвестиции. Банкова система. Операции на търговските банки. Същност и характерни особености на различните видове кредити, депозитни операции и банкови услуги.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на инвестирането и сравнява видовете инвестиции.	12
2. Разбира същността и източниците на финансиране.	12
3. Разграничава видовете банкови системи и обяснява функциите на Централната банка.	8
4. Разграничава операциите на търговските банки. Характеризира видовете кредити, депозитни операции и банкови услуги.	30
5. Анализира и прави изводи, свързани с процесите на финансиране и инвестиране в предприятието.	38
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 7/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
I	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността на инвестирането и сравнява видовете инвестиции.	12	2	2		
2. Разбира същността и източниците на финансиране.	12	2	2		
3. Разграничава видовете банкови системи и обяснява функциите на Централната банка.	8	2	1		
4. Разграничава операциите на търговските банки. Характеризира видовете кредити, депозитни операции и банкови услуги.	30	3	3	2	
5. Анализира и прави изводи, свързани с процесите на финансиране и инвестиране в предприятието.	38			1	4
Общ брой задачи:	24	9	8	3	4
Общ брой точки:	100	18	32	18	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 8: ПУБЛИЧНИ ФИНАНСИ И ДАНЪЧНА СИСТЕМА

Същност и значение на публичните финанси - публични блага, държавни приходи и разходи. Държавен бюджет. Данъчна система и данъчна политика. Същност и видове данъци. Елементи на данъка. Взаимоотношения на предприятието с местните бюджети.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 8</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира същността на публичните финанси. Посочва и обяснява източниците на държавните приходи и разходи. Изяснява същността на държавния бюджет.	22
2. Дефинира същността и обхвата на данъчната система и обяснява данъчната политика.	10
3. Познава и обяснява видовете данъци и ги свързва с обектите на облагане.	42
4. Познава елементите на данъка и ги свързва с конкретните видове данъци.	10
5. Обяснява и илюстрира взаимоотношенията на предприятието с държавния и местните бюджети.	16
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 8/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността на публичните финанси. Посочва и обяснява източниците на държавните приходи и разходи. Изяснява същността на държавния бюджет.	22	1	3		1
2. Дефинира същността и обхвата на данъчната система и обяснява данъчната политика.	10	1	2		
3. Познава и обяснява видовете данъци и ги свързва с обектите на облагане.	42	3	6	2	
4. Познава елементите на данъка и ги свързва с конкретните видове данъци.	10	2		1	

5. Обяснява и илюстрира взаимоотношенията на предприятието с държавния и местните бюджети.	16		2		1
Общ брой задачи:	25	7	13	3	2
Общ брой точки:	100	14	52	18	16
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 9: ЗАСТРАХОВАНЕ И СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Същност на застраховането и социалното осигуряване. Риск и рисковата политика. Видове застраховане. Застрахователен договор - определение и елементи. Видове социално осигуряване. Видове пенсии.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9	Максимален брой точки
1. Обяснява същността на застраховането и социалното осигуряване.	10
2. Познава и анализира риска и рисковата политика.	26
3. Дефинира и обяснява видовете застраховане и ги свързва с основанията за получаване на обезщетение. Познава елементите на застрахователния договор.	22
4. Дефинира и обяснява видовете социално осигуряване.	18
5. Посочва и обяснява видовете пенсии и ги свързва с основанията за тяхното получаване.	24
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 9/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6

1. Обяснява същността на застраховането и социалното осигуряване.	10	1	2		
2. Познава и анализира риска и рисковата политика.	26	2		1	2
3. Дефинира и обяснява видовете застраховане и ги свързва с основанията за получаване на обезщетение. Познава елементите на застрахователния договор.	22	2	3	1	
4. Дефинира и обяснява видовете социално осигуряване.	18	1	4		
5. Посочва и обяснява видовете пенсии и ги свързва с основанията за тяхното получаване.	24	2	2	2	
Общ брой задачи:	25	8	11	4	2
Общ брой точки:	100	16	44	24	16
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 10: СУБЕКТИ НА ТЪРГОВСКОТО ПРАВО. ТЪРГОВСКИ СДЕЛКИ

Понятието търговец. Видове търговци по смисъла на Търговския закон. Същност и правна уредба на търговските сделки. Сключване на търговските сделки (публична покана, публично предложение, значение на мълчанието, действие от чуждо име без представителна власт). Изпълнение и неизпълнение на търговските сделки – основни положения, обща и специфична (непреодолима сила, стопанска непоносимост, неустойка, отметнина) правна уредба.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 10</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира понятията търговец и търговска сделка. Посочва правната им уредба.	12
2. Обяснява и дава пример за видовете търговци по смисъла на Търговския закон.	16
3. Обяснява процеса на сключване на търговски сделки. Открива и посочва особеностите в сравнение с общия гражданскоправен режим.	24

4. Различава и посочва общи и специфични изисквания за изпълнението на търговските сделки.	24
5. Различава и обяснява основните положения, общата и специфичната (непреодолима сила, стопанска непоносимост, отметнина и неустойка) правна уредба на неизпълнението на търговските сделки.	24
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 10/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	2	3	4	5	6
1. Дефинира понятията търговец и търговска сделка. Посочва правната им уредба.	12	6			
2. Обяснява и дава пример за видовете търговци по смисъла на Търговския закон.	16		4		
3. Обяснява процеса на сключване на търговски сделки. Открива и посочва особеностите в сравнение с общия гражданскоправен режим.	24	2	2	2	
4. Различава и посочва общи и специфични изисквания за изпълнението на търговските сделки.	24	2	1		2
5. Различава и обяснява основните положения, общата и специфичната (непреодолима сила, стопанска непоносимост, отметнина и неустойка) правна уредба на неизпълнението на търговските сделки.	24	2	1		2
Общ брой задачи:	26	12	8	2	4
Общ брой точки:	100	24	32	12	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 11: ОСНОВНИ КАТЕГОРИИ В СТОКОЗНАНИЕТО

Същност и класификации на стоките. Стандартизиране и основни изисквания за баркод, съхранение, транспортиране, опаковка, етикетировка, маркировка на стоките, приемане, оценяване, съхранение.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 11	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на стоката и познава класификациите.	12
2. Познава, обяснява и демонстрира изискванията за опаковка, маркировка, етикетироване на стоките.	20
3. Описва същността и разграничава различните стандарти и прави изводи за значението им.	20
4. Обяснява изискванията и ги свързва с алгоритъма на приемане, оценяване, подреждане и съхранение на стоките.	32
5. Прави заключения и изводи за значението и приложението на основните категории в стокознанието за резултатите на предприятието.	16
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 11/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността на стоката и познава класификациите.	12	6			
2. Познава, обяснява и демонстрира изискванията за опаковка, маркировка, етикетироване на стоките.	20	2	1	2	
3. Описва същността и разграничава различните стандарти и прави изводи за значението им.	20		3		1

4. Обяснява изискванията и ги свързва с алгоритъма на приемане, оценяване, подреждане и съхранение на стоките.	32		5	2	
5. Прави заключения и изводи за значението и приложението на основните категории в стокосназието за резултатите на предприятието.	16				2
Общ брой задачи:	24	8	9	4	3
Общ брой точки:	100	16	36	24	24
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 12: МАТЕРИАЛНО И СТОКОВО СТОПАНСТВО

Същност и значение на материалното осигуряване и складовото стопанство. Фази на материалното снабдяване. Инструментариум на доставките. Принципи на доставка. Определяне количеството на заявката и сроковете за доставка. Складово стопанство - същност, функции и видове. Фази на движението на материалите. Икономически показатели.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 12	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и значението на материалното стопанство.	4
2. Посочва инструментариума и принципите на доставка и прави заключения за приложението им.	28
3. Разграничава начините за определяне количеството на заявката и сроковете за доставка	30
4. Описва функциите на склада и фазите на движението на материалите в склада.	8
5. Обяснява основните икономически показатели и формулира изводи за тяхното значение за определяне ефективността на складовото стопанство.	30
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 12/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността и значението на материалното стопанство.	4	2			
2. Посочва инструментариума и принципите на доставка и прави заключения за приложението им.	28	2	4		1
3. Разграничава начините за определяне количеството на заявката и сроковете за доставка.	30	2	2	3	
4. Описва функциите на склада и фазите на движението на материалите в склада.	8	2	1		
5. Обяснява основните икономически показатели и формулира изводи за тяхното значение за определяне ефективността на складовото стопанство.	30		2	1	2
Общ брой задачи:	24	8	9	4	3
Общ брой точки:	100	16	36	24	24
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 13: ОРГАНИЗАЦИЯ НА ТЪРГОВСКОТО ПРЕДПРИЯТИЕ

Същност, роля, значение и функции на търговията. Видове търговски предприятия. Характерни особености на организацията и основните производствени фактори в предприятията за търговия на дребно и предприятия за търговия на едро. Тенденции в търговията.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 13	Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява същността, ролята и функциите на търговията.	12
2. Описва факторите за усъвършенстване на търговските дейности и прави изводи и заключения.	24
3. Изяснява същността, видовете, производствените фактори и особеностите на предприятията за търговия на дребно и търговия на едро.	26
4. Познава и обяснява факторите и прави изводи и заключения относно избора на дистрибуционен канал и формата на обслужване.	16
5. Прави изводи и заключения относно факторите за повишаване на ефективността на търговското предприятие.	22
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 13/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира и обяснява същността, ролята и функциите на търговията.	12	2	2		
2. Описва факторите за усъвършенстване на търговските дейности и прави изводи и заключения.	24	2	3		1
3. Изяснява същността, видовете, производствените фактори и особеностите на предприятията за търговия на дребно и търговия на едро.	26	1	6		
4. Познава и обяснява факторите и прави изводи и заключения относно избора на дистрибуционен канал и формата на обслужване.	16	2	1		1
5. Прави изводи и заключения относно факторите за повишаване на ефективността на търговското предприятие.	22			1	2
Общ брой задачи:	24	7	12	1	4
Общ брой точки:	100	14	48	6	32

При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:

2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“

4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“

6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“

8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“

Изпитна тема № 14: УПРАВЛЕНИЕ НА ТЪРГОВСКОТО ПРЕДПРИЯТИЕ

Същност и функции на управлението. Стил на управление. Планиране и организиране - същност, видове, методи. Същност на управленското решение - видове, изисквания, етапи в процеса и методи за вземане на управленско решение. Контрол и контролинг. Риск и управление на риска.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 14	Максимален брой точки
1. Дефинира правилно понятието <i>управление</i> и посочва функциите му. Обяснява стиловете на управление.	12
2. Познава основните управленски функции, разглежда методите за планиране, организиране и анализ. Прави заключения и изводи.	36
3. Разбира и познава същността на управленското решение. Свързва управленското решение с методите за вземането му и прави заключения и изводи.	34
4. Разглежда функциите контрол и контролинг.	4
5. Описва видовете рискове и процеса на анализ и управление на риска. Свързва видовете риск с възможните последици за предприятието.	14
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 14/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира правилно понятието <i>управление</i> и посочва функциите му. Обяснява стиловете на управление.	12	2	2		

2. Познава основните управленски функции, разглежда методите за планиране, организиране и анализ. Прави заключения и изводи.	36	3	2	1	2
3. Разбира и познава същността на управленското решение. Свързва управленското решение с методите за вземането му и прави заключения и изводи.	34	2	2	1	2
4. Разглежда функциите контрол и контролинг.	4	2			
5. Описва видовете рискове и процеса на анализ и управление на риска. Свързва видовете риск с възможните последици за предприятието.	14	1	1		1
Общ брой задачи:	24	10	7	2	5
Общ брой точки:	100	20	28	12	40
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 15: УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОДАЖБИТЕ

Процес на продажба. Характеристика на продавача. Характеристика на клиентите. Взаимодействие между клиенти и продавачи. Роля, задачи, функции и отговорности на мениджъра по продажбите. Планиране и прогнозиране на продажбите. Квотиране на продажбите. Управление на персонала по продажбите.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 15	Максимален брой точки
1. Описва процеса на продажба, разбира ролята и функциите на продавача и спецификите на клиента.	18
2. Отчита особеностите на взаимодействието между продавач и клиент.	12
3. Обяснява ролята, задачите, функциите, качествата и отговорностите на мениджъра по продажбите.	14
4. Диференцира, прави изводи и заключения за процесите на прогнозиране, планиране и квотиране на продажбите.	36
5. Интерпретира факторите, влияещи върху управлението на персонала по продажбите.	20
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 15/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
1. Описва процеса на продажба, разбира ролята и функциите на продавача и спецификите на клиента.	18	3	3		
2. Отчита особеностите на взаимодействието между продавач и клиент.	12		3		
3. Обяснява ролята, задачите, функциите, качествата и отговорностите на мениджъра по продажбите.	14	1	3		
4. Диференцира, прави изводи и заключения за процесите на прогнозиране, планиране и квотиране на продажбите.	36	3	2	1	2
5. Интерпретира факторите, влияещи върху управлението на персонала по продажбите.	20			2	1
Общ брой задачи:	24	7	11	3	3
Общ брой точки:	100	14	44	18	24
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <p>2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“</p> <p>4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“</p> <p>6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“</p> <p>8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“</p>					

Изпитна тема № 16: ЕЛЕКТРОННА ТЪРГОВИЯ

Същност и предпоставки за развитието на електронната търговия. Необходими условия за осъществяване на електронна търговия и участници. Стратегии и модели за електронна търговия. Видове извънмагазинна търговия - каталожна, телемаркет, мобилна, търговски автомати (вендинг), по интернет. Плащания по интернет. Предимства и недостатъци на електронната търговия.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 16	Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява същността, предпоставките за развитие и необходимите условия за осъществяване на електронната търговия.	20

2. Разграничава стратегиите и моделите за електронна търговия.	28
3. Открива и посочва особеностите на различните форми на извънмагазинна търговия.	24
4. Описва, обяснява и демонстрира особеностите на плащанията по интернет.	12
5. Формулира изводи и заключения относно предимствата и недостатъците на електронната търговия.	16
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 16/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира и обяснява същността, предпоставките за развитие и необходимите условия за осъществяване на електронната търговия.	20	2	4		
2. Разграничава стратегиите и моделите за електронна търговия.	28	2	4		1
3. Открива и посочва особеностите на различните форми на извънмагазинна търговия.	24	1	1	3	
4. Описва, обяснява и демонстрира особеностите на плащанията по интернет.	12	1	1	1	
5. Формулира изводи и заключения относно предимствата и недостатъците на електронната търговия.	16		2		1
Общ брой задачи:	24	6	12	4	2
Общ брой точки:	100	12	48	24	16
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 17: ОРГАНИЗАЦИЯ И ТЕХНИКА НА ПЛАЩАНИЯТА. ФОРМИ НА БЕЗНАЛИЧНИ ПЛАЩАНИЯ

Същност на плащанията и начини на плащане. Форми на отлагане на плащанията. Налични плащания - предимства и недостатъци, документи. Роля на банките, банкови сметки и електронни услуги във връзка с плащанията. Форми и технология на безналичните плащания: кредитен превод, директен дебит, акредитив, плащане чрез чек и банкови карти. Платежни документи и условия на плащане. Предимства и недостатъци на различните форми на безналични плащания.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 17	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и начините на плащане. Посочва и обяснява формите на отлагане на плащанията.	10
2. Познава документите, посочва предимствата, недостатъците, свързани с наличните плащания. Разглежда ролята на банките, банковите сметки и електронните услуги във връзка с плащанията.	22
3. Характеризира и представя формите и технологията на безналичните разплащания.	26
4. Описва използваните документи и обяснява условията на плащане при различните форми на безналични разплащания.	26
5. Сравнява различните форми на безналични плащания и прави изводи и заключения за ролята, предимствата и недостатъците им.	16
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 17/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността и начините на плащане. Посочва и обяснява формите на отлагане на плащанията.	10	3	1		
2. Познава документите, посочва предимствата, недостатъците, свързани с наличните плащания. Разглежда ролята на банките, банковите сметки и електронните услуги във връзка с плащанията.	22	3	2		1

3. Характеризира и представя формите и технологията на безналичните разплащания.	26	1	3	2	
4. Описва използваните документи и обяснява условията на плащане при различните форми на безналични разплащания.	26	2	2	1	1
5. Сравнява различните форми на безналични плащания и прави изводи и заключения за ролята, предимствата и недостатъците им.	16				2
Общ брой задачи:	24	9	8	3	4
Общ брой точки:	100	18	32	18	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

Изпитна тема № 18: ОТЧИТАНЕ НА СТОКОВО-МАТЕРИАЛНИТЕ ЗАПАСИ И СТОКОВИТЕ ОПЕРАЦИИ В ТЪРГОВСКОТО ПРЕДПРИЯТИЕ

Същност и видове стоково-материални запаси. Оценяване на стоково-материалните запаси при придобиване и продажба. Документи. Счетоводни сметки за отчитане на стоково-материалните запаси. Отчитане на стоките операции и увеличенията и намаленията на стоките в търговските предприятия - видове, стопански операции и счетоводни записвания.

Дидактически материали: примерен сметкоплан

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 18</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Познава и разграничава видовете стоково-материални запаси като обект на отчитане.	8
2. Обяснява и илюстрира технологията, методите и моделите на оценяване на стоково-материалните запаси при придобиването и продажбата им.	22
3. Познава документите, разграничава и описва характеристиките на счетоводните сметки, свързани с отчитане на стоково-материалните запаси.	14
4. Посочва видовете и използва вярно и точно счетоводните сметки за осчетоводяване и отчитане на стоките операции и увеличенията и намаленията на стоките в търговското предприятие.	44
5. Разбира значението и разкрива взаимовръзките между стопанските операции и счетоводното им отчитане, формулира изводи и заключения.	12
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 18/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Познава и разграничава видовете стоково-материални запаси като обект на отчитане.	8	2	1		
2. Обяснява и илюстрира технологията, методите и моделите на оценяване на стоково-материалните запаси при придобиването и продажбата им.	22	1	2	2	
3. Познава документите, разграничава и описва характеристиките на счетоводните сметки, свързани с отчитане на стоково-материалните запаси.	14	5	1		
4. Посочва видовете и използва вярно и точно счетоводните сметки за осчетоводяване и отчитане на стоковите операции и увеличението и намаленията на стоките в търговското предприятие.	44	1	1	5	1
5. Разбира значението и разкрива взаимовръзките между стопанските операции, формулира изводи и заключения.	12		1		1
Общ брой задачи:	24	9	6	7	2
Общ брой точки:	100	18	24	42	16
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“					
4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“					
6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“					
8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“					

2. Критерии и показатели за оценка на дипломния проект и неговата защита

(Попълва се индивидуално от председателя и членовете на комисията)

Критерии и показатели за оценяване	Максимален брой точки за показателите	Максимален брой точки за критерия
1. Съответствие с изискванията за съдържание и структура на дипломния проект		20

1.1. логическа последователност и структура на изложението, балансиране на отделните части	4	
1.2. задълбоченост и пълнота при формулиране на обекта, предмета, целта и задачите в разработването на темата	7	
1.3. използване на подходящи изследователски методи	4	
1.4. стил и оформяне на дипломната работа (терминология, стил на писане, текстообработка и оформяне на фигури и таблици)	5	
2. Съответствие между поставените цели на дипломния проект и получените резултати		20
2.1. изводите следват пряко от изложението, формулирани са ясно, решават поставените в началото на изследването цели и задачи и водят до убедителна защита на поставената теза	10	
2.3. оригиналност, значимост и актуалност на темата	6	
2.3. задълбоченост и обосновааност на предложенията и насоките	4	
3. Представяне на дипломния проект		20
3.1. представянето на разработката по темата е ясно и точно	5	
3.2. онагледяване на експозето с: а) презентация; б) графични материали; в) практически резултати; г) компютърна мултимедийна симулация и анимация	10	
3.3. умения за презентиране	5	
4. Отговори на зададените въпроси от рецензента и/или членовете на комисията за защита на дипломен проект		30
4.1. разбира същността на зададените въпроси и отговаря пълно, точно и убедително	10	
4.2. логически построени и точни отговори на зададените въпроси	10	
4.3. съдържателни и обосновани отговори на въпросите	10	
5. използване на професионалната терминология, добър и ясен стил, обща езикова грамотност		10
5.1. правилно използване на професионалната терминология	5	
5.2. ясен изказ и обща езикова грамотност	5	
Общ брой точки	Максимален бр. точки 100	Максимален бр. точки 100

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

1. Указание за съдържанието на индивидуалните задания

Индивидуалното задание по практика съдържа темата на индивидуалното задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното задание.

Примерно индивидуално практическо задание № 1:

Тема: Разработване на маркетинг-микс

В малко населено място е проведено маркетингово проучване с цел създаване на предприятие с предмет на дейност фитнес център. Има възможност за изграждане на зала, площадка за тренировки на открито, басейн и др. Към момента няма конкурентни предприятия в същото населено място. На база представените по-долу данни от проучването да се направи оценка на потребностите на пазара и да се разработи маркетинговият микс.

Анкетираните са 650 лица, подбрани на случаен принцип. Възрастта на анкетирания е от 16 до 65 години, 70% от анкетирания спортуват. Възрастта на отговорилите, че спортуват, е разпределена по следния начин: 45% - 16 - 25 г.; 32% - 26 - 35 г.; 15% - 36 - 45 г.; 3% - 46 - 55 г.; 5% - над 55 г. Разпределението им по пол е 55% жени и 45% мъже.

50% от спортуващите биха предпочели да тренират във фитнес, 38% на открито и 12% въщи. 95% от анкетирания биха си купили месечна карта, за която биха платили средно 40 лв., 3% биха плащали средно 8 лв. за еднократно посещение и останалите - по-малко. 80% от анкетирания биха тренирали в зона на открито към фитнеса. 47% от хората предпочитат да тренират сутрин от 7 до 11 ч., а 44% - вечер от 19 до 22 ч.

75% от анкетирания отговарят, че използват хранителни добавки, а на въпроса дали биха си ги купили на място във фитнеса 80% са отговорили положително. 69% от анкетирания използват изотонични напитки и биха ги закупили от фитнеса. 78% от анкетирания отговарят, че биха взели участие в групови тренировки, по-специално 60% Канго джъмпис и 30% Йога и пилатес. 75% от хората използват услугите на SPA - център, но 90% от тях биха

предпочели да посещават комплексен център с фитнес и SPA. 90% от анкетираните биха ползвали басейн и искат да участват в групови занимания в него.

72% от анкетираните търсят информация при избор на фитнес в социалните мрежи (Facebook и др.), 15% от сайта на даден фитнес, 8% разчитат на препоръка от приятел и 5% се информират от други източници.

Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на индивидуалното задание:

- Да се сегментира пазарът.
- Да се определи целевият пазар.
- Да се даде характеристика на целевия пазар.
- Да се разработи маркетинг-микс за избрания целеви пазар.
- Да се представят резултатите под формата на презентация до 10 слайда, като се спазват стандартните изисквания за изготвянето ѝ.

3. Критерии за оценяване

Критерии и показатели за оценяване	Максимален брой точки	Тежест
1. Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда		да/не
1.1. Изпълнява дейностите при спазване на необходимите мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд 1.2. Създава организация за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работното място 1.3. Предотвратява опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа Забележка: Критерий 1 няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2) .		
2. Ефективна организация на работното място		5
2.1. Планира ефективно работния процес	2	
2.2. Разпределя трудовите дейности в работния процес съобразно поставената задача и времето за нейното изпълнение	2	
2.3. Познава и прилага установените стандарти за осъществяване на дейността	1	

3. Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията		5
3.1. Познава и прилага нормативните изисквания в съответната професионална област	3	
3.2. Спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с индивидуалното задание	2	
4. Правилен подбор на детайли, материали и инструменти съобразно конкретното задание		20
4.1. Целесъобразно използва материали, детайли и инструменти според изпитното задание	10	
4.2. Правилно подбира количеството и качеството на материали, детайли и инструменти	10	
5. Спазване на технологичната последователност на операциите според индивидуалното задание		20
5.1. Самостоятелно определя технологичната последователност на операциите	10	
5.2. Организира дейността си при спазване на технологичната последователност на операциите в процеса на работа	10	
6. Качество на изпълнението на индивидуалното задание		50
6.1. Всяка завършена дейност съответства на изискванията на съответната технология	20	
6.2. Крайният резултат съответства на зададените параметри и отговаря на изискванията в стандартите	20	
6.3. Изпълнява задачата в поставения срок	10	
Общ брой точки:		100
		100

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по специалността код **3451202 „Търговия“**, професия код **345120 „Икономист“** е в точки, както следва:

- част по теория на професията – максимален брой 100 точки;
- част по практика на професията – максимален брой 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки.

Формирането на окончателната оценка от изпита е в съотношение - 50 процента от получения брой точки от частта по теория на професията и 50 процента от получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява, както следва:

Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,5 \times$ получения брой точки от частта по теория на професията + $0,5 \times$ получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки \times 0,06.

Окончателната оценката от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател „слаб“;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател „среден“;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател „добър“;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател „много добър“;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател „отличен“.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Миленкова, А. Здравословни и безопасни условия на труд. Учебно помагало за задължителна професионална подготовка. Нови знания, 2003 г.
2. Маринов З., Основи на пазарната икономика, Изд. Хермес, Пловдив, 2005 г.
3. Йорданова, Е. Обща икономическа теория, 2018 г.
4. Спасов, Т., Пашов, П. Обща теория на пазарното стопанство: Микроикономика, Изд. Нова звезда, София, 2007 г.
5. Спасов, Т., Пашов, П. Макроикономика с тестове и задачи, Нова звезда, С., 2007.
6. Лалева, Ц., Първанова, М. Икономика (за 10. клас). Изд. Мартилен, София, 2018.
7. Войкова, А., Манчев, И. Икономика (за 10. клас). Анобис и Булвест 2000, С, 2019.
8. Бояджиева, Ел., Линдер, Й., Маринова, Ем., Търнева, Т., Войнова, Х., Икономика на предприятието част 1., Изд. Дионис, София, 2006 г.
9. Чаушева, В., Линдер, Й., Георгиева, К., Кисьова, Т., Икономика на предприятието част 2., Изд. Дионис, София, 2009 г.
10. Чаушева, В. и колектив; Икономика на предприятието част 3. Изд. Дионис. София, 2008 г.
11. Дончев Д., Лалева, Ц. и колектив. Икономика на предприятието. София, Изд. Мартилен, 2020 г.
12. Дончев, Д., Щерев. Икономика на предприятието., София, изд. Мартилен, 2019.
13. Каменарова, М. Икономически и финансов анализ и контрол. София, 2018.
14. Благоев, В. Маркетинг (второ изд.). Изд. International University, София, 2003 г.
15. Котлър, Ф. Управление на маркетинга. Изд. Класика и стил, София, 2002 г.
16. Христов, С. Стратегически маркетинг. Изд. УИ "Стопанство", София, 2010 г.
17. Костова, С. Управление на продажбите. Изд. "Крисан-С", 2013 г.

18. Костова С., Петров И. Продаване и управление на продажбите. Тракия-М, С. 2002.
19. Радков Р. и Манчева, Д. Организация и техника на търговските плащания. Изд. Мартилен, София, 2012 г.
20. Ковачева, В. Организация и технология на търговската дейност. Изд. ВЕК 22.
21. Чаушев, Анг. и колектив, Търговия на едро, Изд. "Тракия-М", София, 2002 г.
22. Костова, С. и Петров. И. Търговия на дребно. УИ "Стопанство", София, 1999 г.
23. Дончев Д. Мениджмънт. Изд. Мартилен, София, 2015 г.
24. Илиев И. Дончев Д. Велев М. Икономика и мениджмънт. Мартилен, С. 2008 г.
25. Стефанов Г. и колектив. Основи на правото. Изд. Мартилен, София, 2011 г.
26. Дочев Х. и Стефанов Г. Търговско право. Изд. Мартилен, София, 2019 г.
27. Ангелов А. Основи на мениджмънта. Тракия-М. София. 1998 г. 2018 г.
28. Ангелов А. Ръководство за разработване на бизнес план. Изд. Сиела. 2004 г.
29. Петров, Л. Основи на счетоводството, Изд. Мартилен, София, 2011 г.
30. Джорджева, Б. Обща теория на счетоводната отчетност. Нова звезда, С., 2012.
31. Павлова, С. Счетоводство на предприятието. Изд. Мартилен, София, 2016 г.
32. Габровска, А. Стокознание записки. Изд. Мартилен, София, 2016 г.
33. Кожухаров, Х. Стокознание. Изд. Матком, София, 2016 г.
34. Пашова, С., Атанасова, П. Стокознание. Изд. Знание и бизнес, Варна, 2019 г.
35. Сайт на НАП.
36. Сайт на НОИ.
37. Сайт на БНБ.
38. Актуална нормативна уредба

VII. АВТОРСКИ ЕКИП

1. Татяна Търнева - Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София
2. Грозденка Трендафилова - Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София
3. Елена Ингилизова - Национална финансово - стопанска гимназия, гр. София

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Изпитен билет – част по теория на професията

..... (пълно наименование на училището/обучаващата институция)	
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА	
по професия код	„.....“
специалност код	„.....“
Изпитен билет №.....	
Изпитна тема:	
.....	
(изписва се точното наименование на темата с кратко описание на учебното съдържание)	
Описание на дидактическите материали(ако е приложимо)	
.....	
Председател на изпитната комисия:	
(име, фамилия)	(подпис)
Директор/ръководител на обучаващата институция:	
(име, фамилия)	(подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)	

2. Индивидуално задание по практика

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код „.....“

специалност код „.....“

И н д и в и д у а л н о з а д а н и е №

На ученика/обучавания

(трите имена на ученика/обучавания)

отклас/курс, начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:

1. Да се

(вписва се темата на практическото задание)

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

.....
.....
.....
.....

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

4. Указание за разработване на писмен тест

При провеждане на държавния изпит – част теория на професията, с писмен тест въз основа на критериите за оценка към всяка изпитна тема се съставят тестовите задачи.

Всяка тестова задача задължително съдържа поне един глагол (при възможност започва с глагол), изразяващ действието, което трябва да извърши обучаваният, и показващ равнището по таксономията на Блум, еталона на верния отговор и ключ за оценяване - пълния отговор, за който се получават максимален брой точки съобразно равнището на задачата, определени в таблицата за критериите за оценка на всяка изпитна тема.

Към всеки тест се разработва указание за работа, което включва целта на теста - какви знания и умения се оценяват с него; описание на теста - брой задачи, типология (задачи със свободен отговор; задачи за допълване/съотнасяне; задачи с избран отговор) и начин на работа с тях; продължителност на времето за работа с теста; начин на оценяване на резултатите от теста.

А) Примерно указание за работа

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

Уважаеми ученици/курсисти,

Вие получавате тест, който съдържа задачи с различна трудност с максимален брой точки – 100. За всеки Ваш отговор ще получите определен брой точки, показан в долния десен ъгъл след всяка задача.

Целта на теста е да се установи равнището на усвоените от Вас знания и умения, задължителни за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия „Икономист“, специалност „Търговия“.

Отбелязването на верния според Вас отговор при задачите с избран отговор е чрез знак **X**, а за другите типове задачи начинът на отговор е описан в задачата.

Запомнете! Като действителен отговор на съответната задача се приема само този, отбелязан със знака **X**.

Някои задачи изискват не само познаване на учебното съдържание, но и логическо мислене, затова четете внимателно условията на задачите преди, да посочите някой отговор за верен.

Не отделяйте много време на въпрос, който Ви се струва труден, върнете се на него по-късно, ако Ви остане време.

Тестът е с продължителност астрономически часа.

ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ УСПЕШНА РАБОТА!

Б) Методически указания за комисията за подготовка и оценяване на изпита – част теория на професията, за разработването и оценяването на писмения тест:

Броят и равнището на тестовите задачи по всеки критерий се определят съобразно равнището, на което трябва да бъде усвоено съответното учебно съдържание, като общият брой задачи по всеки критерий трябва да носи максималния брой точки.

а) Таксономия на Блум— равнища и примерни глаголи

Равнище	Характеристика	Глаголи
I. Знание 0 - 2 точки	Възпроизвеждане и разпознаване на информация за понятия, факти, дефиниции	Дефинира, описва, посочва, изброява, очертава, възпроизвежда, формулира, схематизира
II. Разбиране 0 - 4 точки	Извличане на съществен смисъл от изучаваната материя. Интерпретация и трансформиране на информацията с цел нейното структуриране	Преобразува, различава, обяснява, обобщава, преразказва, решава, дава пример за..., сравнява
III. Приложение 0 - 6 точки	Пренос на нови знания и умения при решаване на проблемна или аварийна ситуация. Способност за използване на усвоената информация и формираните умения	Изчислява, демонстрира, открива, модифицира, разработва, свързва, доказва
IV. Анализ 0 - 8 точки	Разкриване на взаимовръзки, зависимости, тенденции и формулиране на изводи и заключения	Разделя, подразделя, диференцира, различава, представя графично, определя, илюстрира, прави заключения и изводи, обобщава, избира, разделя, подразделя

б) Препоръчителни тестови въпроси и задачи според типа на отговора:

- **1-ва група: въпроси и задачи със свободен отговор;**
- Въпроси и задачи за свободно съчинение;
- Въпроси и задачи за тълкуване;

- **2-ра група: въпроси и задачи за допълване (с полуоткрит отговор);**
 - Въпроси и задачи за допълване на дума или фраза, или елемент от чертеж/схема;
 - Въпроси и задачи за заместване;
- **3-та група: въпроси и задачи с избран отговор**
 - Задачи с един или повече верни отговори;
 - Въпроси за избор между вярно и грешно.

V) Примерни тестови задачи

Примерна тестова задача от равнище „Знание“

Посочете кое от изброените е принцип на доставка:

- а) децентрализирано снабдяване
- б) централизирано снабдяване
- в) "първи вътре - първи вън"
- г) снабдяване при необходимост

Еталон на верния отговор: г)

макс. 2 т.

Ключ за оценяване:

- Отговор г) – 2 точки
- При посочени повече от един отговор – 0 точки
- Всички останали отговори – 0 точки

Примерна тестова задача от равнище „Разбиране“

Сравнете пътя на поръчките при децентрализирано и централизирано снабдяване и посочете вярното твърдение:

- а) пътят е по-дълъг при децентрализирано снабдяване;
- б) пътят е по-дълъг при централизирано снабдяване.

Еталон на верния отговор: б)

макс. 4 т.

Ключ за оценяване:

- Отговор б) – 4 точки
- При посочени повече от един отговор – 0 точки
- Всички останали отговори – 0 точки

Примерна тестова задача от равнище „Приложение“:

Изчислете колко дни е престоят на стоката в склада на търговски обект, ако на 01.01.2020 г. има наличност от 200 бр. от стока “X”, а на 31.12.2020 г. тази наличност е 400 бр. и през годината са продадени 6000 бр.

- а) 18 дни
- б) 28 дни
- в) 20 дни

Еталон на верния отговор: а)

макс. 6 т.

Ключ за оценяване:

Отговор а) – 6 точки

При посочени повече от един отговор – 0 точки

Всички останали отговори – 0 точки

Примерна тестова задача от равнище „Анализ“

Определете в кой случай се наблюдава абсолютна икономия при използването на материали и как се отразява върху печалбата на предприятието?

Еталон на верния отговор:

макс. 8 т.

Абсолютна икономия се наблюдава, когато са използвани по-малко материали, отколкото са планирани. Това съкращава общите разходи на предприятието, респективно, при равни други условия, печалбата на предприятието ще нарасне.

Ключ за оценяване:

При посочена характеристика на абсолютната икономия – 2 точки

При изясняване на влиянието на абсолютната икономия върху печалбата – 6 точки

При всички останали отговори – 0 точки

4. Индивидуално задание за разработване на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

**ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА
ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА**

по професия код „

специалност код „

Наученик/ученичка отклас
(трите имена на ученика)

Тема:

Изисквания за разработката на дипломния проект (входни данни, съдържание, оформяне, указания за изпълнение, инструкции):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

График за изпълнение:

а) дата на възлагане на дипломния проект

б) контролни проверки и консултации

.....

.....

.....

в) краен срок за предаване на дипломния проект

Ученик:

(име, фамилия)

(подпис)

Ръководител-консултант:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището)

5. Указания за съдържанието и оформянето на дипломния проект

A. Съдържание на дипломния проект:

Оформяне на дипломния проект в следните структурни единици:

- титулна страница;
- съдържание;
- увод (въведение);
- основна част
- заключение;
- списък на използваната литература;
- приложения.

Титулната страница съдържа наименование на училището, населено място, тема на дипломния проект, трите имена на ученика, професия и специалност, име и фамилия на ръководителя/консултанта.

Уводът (въведение) съдържа кратко описание на основните цели и резултати.

Основна част - Формулира се целта на дипломния проект и задачите, които трябва да бъдат решени, за да се постигне тази цел. Съдържа описание и анализ на известните решения, като се цитират съответните литературни източници. Съдържа приносите на дипломния проект, които трябва да бъдат така формулирани, че да се вижда кои от поставените задачи са успешно решени.

Заключението съдържа изводи и предложения за доразвиване на проекта и възможностите за неговото приложение.

Списъкът с използваната литература включва цитираната и използвана в записката на дипломния проект литература. Започва на отделна страница от основния текст. При имената на авторите първо се изписва фамилията. Всички описания в списъка с използваните източници трябва да са подредени по азбучен ред според фамилията на първия автор на всяка публикация.

Приложенията съдържат документация, която не е намерила място в текста поради ограниченията в обема ѝ или за по-добра прегледност подредба. В текста трябва да има препратка към всички приложения.

B. Оформяне на дипломния проект

Формат: A4; Брой редове в стр.: 30; Брой на знаците: 60 знака в ред

Общ брой на знаците в 1 стр.: 1800 – 2000 знака

Шрифт: Times New Roman

6. Рецензия на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

РЕЦЕНЗИЯ

Тема на дипломния проект	
Ученик	
Клас	
Професия	
Специалност	
Ръководител-консултант	
Рецензент	

Критерии за допускане до защита на дипломен проект	Да	Не
Съответствие на съдържанието и точките от заданието		
Съответствие между тема и съдържание		
Спазване на препоръчителния обем на дипломния проект		
Спазване на изискванията за оформление на дипломния проект		
Готовност за защита на дипломния проект		

Силни страни на дипломния проект	
Допуснати основни слабости	
Въпроси и препоръки към дипломния проект	

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Качествата на дипломния проект дават основание ученикът/ученичката.....
..... да бъде допуснат/а до защита пред членовете
на комисията за подготовка, провеждане и оценяване на изпит чрез защита на дипломен
проект - част по теория на професията.

.....20... г.
Гр./с.....

Рецензент:
(име и фамилия)